

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/231/2021
Identifikačné číslo spisu:	8116213831
Dátum vydania rozhodnutia:	29.06.2023
Meno a priezvisko:	Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:8116213831.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ U. O., narodeného X Y. XXXX, T. XX, 2/ M. O., narodenej XX. P. XXXX, T. XX, obaja zastúpení advokátom JUDr. Rastislavom Stanekom, Prešov, Mukačevská 19, proti žalovanému D. O., narodenému X. U. XXXX, T. XXX, zastúpenému splnomocnencom PALŠA A PARTNERI ADVOKÁTSKA KANCELÁRIA spol. s r. o., Prešov Masarykova 13, IČO: 36 492 086, o určenie vlastníckeho práva, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 24C/142/2016, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 20. júla 2020 sp. zn. 8Co/93/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 20. júla 2020 sp. zn. 8Co/93/2019 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 26. apríla 2019 č. k. 24C/142/2016-185 určil, že nehnuteľnosť - pozemok, KN - C, parcelné číslo XXX o výmere XXXX m², druh pozemku: orná pôda zapísaný na liste vlastníctva číslo XXXX, katastrálne územie T., obec T. vedenom Okresným úradom X., katastrálnym odborom je v podielovom spoluvlastníctve žalobcu 1/ a žalobcu 2/, oboch v spoluvlastníckom podiele 1 k celku; určil, že nehnuteľnosti zapísané na liste vlastníctva č. XXXX, katastrálne územie T., obec T., vedenom Okresným úradom X., katastrálnym odborom, t.j.:

- pozemok, KN - C, parcelné číslo XXX/X o výmere XXX m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria,
- pozemok, KN - C, parcelné číslo XXX/X o výmere XX m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria,

- pozemok, KN - C, parcelné číslo XXX/X o výmere XX m², druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria,
- pozemok, KN - C, parcelné číslo XXX o výmere XXX m², druh pozemku: záhrady,
- stavba, súpisné číslo XXX - dielňa montáže plynových zariadení stojaca na parcele KN - C parcelné číslo XXX/X,
- stavba, súpisné číslo XXX - administratívna budova - kancelárie stojaca na parcele KN - C parcelné číslo XXX/X,

sú vo výlučnom vlastníctve žalobcu v 1/ vo vlastníckom podiele 1/1; a priznal žalobcom voči žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%, o výške ktorých bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti tohto rozsudku.

1.1. V podanej žalobe žalobcovia tvrdili, že svojmu synovi - žalovanému darovali predmetné nehnuteľnosti, aby mohol podnikat', žalovaný sa však k nim správa spôsobom hrubo porušujúcim dobré mravy. Keďže žalovaný podal dňa 24. júna 2016 na Okresný úrad Sabinov, katastrálny odbor návrh na vklad ohľadne všetkých nehnuteľností zapísaných na LV č. XXXX a č. XXXX, k. ú. T., časovo už nebolo možné, aby ho žalobcovia požiadali mimosúdnu cestou o vrátenie daru na základe existencie dôvodov uvedených v § 630 Občianskeho zákonníka. Výzvu darcu na vrátenie daru v tomto prípade nahrádza samotná žaloba, ktorá bola žalovanému doručená dňa 07. júla 2016. Hrubé porušenie dobrých mravov zo strany žalovaného preukazovali tvrdením, že žalovaný žalobcu v 1. rade v priebehu prvého polroka 2016 viackrát slovne napadol vyhrážaním sa mu zabitím, ublížením na zdraví, tiež sa vyhrážal, že žalobcu 1/ a členov jeho rodiny nevypustí na pozemok parc. č. XXX/X v k. ú. T., pričom iba z uvedeného pozemku sa dá vstúpiť do vchodových dverí rodinného domu súp. č. XX na parcele č. XXX, ktorého výlučnou vlastníčkou je dcéra žalobcov a sestra žalovaného a v tomto rodinnom dome majú žalobcovia zriadené vecné bremeno - právo doživotného bývania. Týchto útokov sa žalovaný dopúšťa v stave pod vplyvom alkoholu, čo je následkom jeho neusporiadaného spôsobu života, ktorý vedie. V lete roku 2013 pod vplyvom slovných útokov žalovaného dostal žalobca 1/ infarkt, v dôsledku čoho bol v nemocnici 11 dní a za tento čas ho žalovaný ani raz nenavštívil. Vyššie uvedené nehnuteľnosti žalovaný neudržiava ako riadny hospodár, nestará sa o ne, neuhrádza poplatky za médiá dodávané do týchto nehnuteľností, čo namiesto neho robí žalobca 1/. Žalovaný nezdraví žalobcov a nespomenie si na nich ani pri príležitosti ich sviatkov. Uvedené správanie žalovaného naplňa znaky hrubého porušovania dobrých mravov, ktorého sa žalovaný dopustil voči žalobcom a členom ich rodiny. Naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva odôvodnili žalobcovia tým, že žalovaný mieni tieto pozemky predat' cudzej osobe, pričom už bol podaný návrh na vklad do katastra nehnuteľností. Dňa 7. júla 2016 bola doručená žalovanému výzva na vrátenie daru zo strany žalobcov, žalovaný darované nehnuteľnosti žalobcom nevrátil.

1.2. Súd prvej inštancie s poukazom na základné, historicky nemenné etické normy považuje za samozrejmé, že dospelý syn svojim rodičom pri stretnutí pozdraví, prejavuje záujem o ich osobu a pomáha im vzhľadom na ich vek, aby aj v starobe žili dôstojne. Dôvodom hodným osobitného zreteľa je situácia, ak darcovia s obdarovaným žijú v jednej domácnosti, resp. v blízkom susedstve a denne sa stretávajú. Je prirodzené, že rodičia od svojich detí očakávajú pomoc vo vyššom veku a to bez ohľadu na to, či im niečo darovali. Presným opakom tohto správania sú nadávky, neúcta, schválności a vyhrážanie sa. V predmetnej sporovej veci bolo nepochybne preukázané, správanie žalovaného voči žalobcom s ohľadom na všetky významné okolnosti konkrétneho prípadu objektívne vykazuje znaky hrubo porušujúce dobré mravy. Žalovaný ako obdarovaný sa voči žalobcovi 1/ takto hrubo správa najmä pod vplyvom alkoholu, pričom nejde len o prejavy prostej nevďačnosti. Pokiaľ ide o vzťah žalobkyne 2/, žalovaný sa správa k členom jej rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy a ona sama túto situáciu veľmi zle znáša. Žalovaný v hrubom rozpore s dobrými mravmi sa nevhodne správa aj k dcére žalobcov a voči jej manželovi. Toto jeho správanie je nepochybne preukázané aj z rozhodnutia okresného úradu, ktorým mu bola uložená finančná sankcia ešte pred podaním žaloby na súd. Protiprávneho konania voči žalobcovi 1/ a členom jeho rodiny sa žalovaný dopustil dokonca aj v priebehu súdneho konania. Zo skutkových zistení vykonaného dokazovania, správania sa žalovaného ako obdarovaného, ktoré sa objektívne prejavilo, súd dospel k záveru, že správaním žalovaného k žalobcom došlo k hrubému porušeniu dobrých mravov voči žalobcom. Správanie žalovaného voči žalobcom sa vyznačuje značnou intenzitou a sústavnosťou, opakovaním pričom jeho vonkajším prejavom je psychické násilie, vzbudzovanie strachu, hrubé urážky, vyhrážanie sa zabránením vstupu do vlastného

obydlia, hrubý nezáujem. Toto správanie žalovaného sa objektívne prejavilo nielen pred podaním žaloby, ale aj v priebehu súdneho konania, čo je preukázané z obsahu pripojených administratívnych spisov. Súd prvej inštancie záver o hrubom porušení dobrých mravov zo strany žalovaného vyvodil z toho, že žalovaný sa opakovanie dopustil protiprávneho konania voči žalobcovi 1/, ktorý je blízkou osobou žalobkyne 2/, ako aj voči členom rodiny žalobcu 1/, za čo bol potrestaný v priestupkovom konaní. Pri svojom rozhodovaní sa súd riadil úvahou, že otázka hrubosti spočíva v tom, že žalovaný porušoval dobré mravy voči väčšiemu počtu osôb, tieto osoby sú jeho blízkymi osobami, konkrétne otec, matka a sestra, jeho otec a matka sú osobami vo vyššom veku, v zmysle § 139 Trestného zákona dokonca chránenými osobami a toto porušovanie dobrých mravov trvá niekoľko rokov, minimálne od roku 2014, kedy žalobca 1/ dostal v dôsledku správania žalovaného infarkt. Porušenie dobrých mravov ešte väčšej intenzity, než ako bolo uvedené, by mohlo byť také, že by sa žalovaný dopustil nie priestupku, ale trestného činu voči žalobcom, takéto konanie však podľa hypotézy právnej normy uvedenej v § 469 OZ zakladá dôvod dedičskej nespôsobilosti, prípadne dôvod vydedenia podľa § 469a Občianskeho zákonníka, čo je prísnejšia sankcia než vrátenie daru. Z logického výkladu právnych noriem uvedených v § 469, § 469a § 630 Občianskeho zákonníka mal súd za to, že hrubým porušením dobrých mravov mal zákonodarcu na mysli aj také správanie obdarovaného voči darcom, akého sa dopustil žalovaný voči žalobcom. Žalovaný pod vplyvom alkoholu skutočne vystupuje voči žalobcovi v 1/ a voči členom jeho rodiny obzvlášť agresívnym spôsobom, významným faktorom je aj fakt, že bývajú na susediacich pozemkoch, pričom len po pozemku žalovaného je možný prístup žalobcov a členov ich rodiny do domu, v ktorom bývajú. V prípade zamietavého výroku súdneho rozhodnutia by sa ďalšie spolužitie žalobcov, členov ich rodiny a žalovaného mohlo stať neznesiteľným, až život ohrozujúcim. Súd prvej inštancie preto opätovne dospel k presvedčeniu, že žalovaný sa voči žalobcom správal spôsobom hrubo porušujúcim dobré mravy a žalobcovia sa oprávnenne domáhajú vrátenia darovaných nehnuteľností, preto poskytol žalobcom súdnu ochranu a ich žalobe v plnom rozsahu vyhovel.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“), na odvolanie žalovaného, rozsudkom z 20. júla 2020 sp. zn. 8Co/93/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; a určil, že žalobcovia majú voči žalovanému nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že záver súdu 1. inštancie o existencii naliehavého právneho záujmu žalobcov na podaní určovacej žaloby v tejto veci považuje odvolací súd za správny a náležité odôvodnený. Samotný žalovaný v podanom odvolaní poukazuje na ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/241/2008) v zmysle ktorej naliehavý právny záujem žalobcu o požadované určenie treba skúmať predovšetkým so zreteľom na cieľ sledovaný podaním žaloby a konečný zmysel navrhovaného rozhodnutia. Ak rozhodnutie súdu je spôsobilé byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľnosti, tak, aby zodpovedal skutočnému stavu, potom žaloba žalobcov vedie k základnému cieľu sporového konania, ktorým je úplné odstránenie sporu. Právne významné je aj poukázanie žalobcov na ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít (rozsudok NS SR sp. zn. 6Cdo/179/2010), ktorý v odôvodnení rozhodnutia uviedol, že „...žaloba o určenie vlastníckeho práva a o vydanie vecí, resp. o vypratanie nehnuteľnosti aj bytu), je právnym prostriedkom vlastníka na ochranu svojho vlastníckeho práva. Základnými predpokladmi úspešnosti takejto žaloby sú preukázanie vlastníckeho práva žalobcu a skutočnosť, že žalovaný vec neprávom zadržuje, a pri určovacej žalobe aj preukázanie naliehavého právneho záujmu na žiadanom určení. V predmetnej veci bol naliehavý právny záujem žalobcu na určovacej žalobe daný jej spôsobilosťou byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľnosti tak, aby zodpovedal skutočnému stavu.“ Na tomto závere, ktorý odvolací súd prijal v skoršom rozhodnutí nemá dôvod ani pri vydaní tohoto rozhodnutia nič meniť. Rovnako odvolací súd vo svojom skoršom rozhodnutí zvýraznil, že súd 1. inštancie v odôvodnení svojho rozhodnutia, rovnako v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít (R61/1997, R31/1999) správne poukázal na to, že predpokladom vrátenia daru je len také negatívne správanie sa obdarovaného, ktoré vzhľadom na všetky významné okolnosti konkrétneho prípadu možno hodnotiť ako hrubé porušenie dobrých mravov. O také správanie ide spravidla v prípade porušenia dobrých mravov spôsobom vyznačujúcim sa značnou intenzitou alebo sústavnosťou (opakovanosťou), pričom jeho vonkajším prejavom môžu byť: fyzické násilie, hrubé urážky, neposkytnutie potrebnej pomoci, hrubý nezáujem a podobne. Za právne relevantné možno považovať len také správanie sa obdarovaného, ktoré sa

objektívne prejavilo. S názorom žalovaného, ktorý uviedol v podanom odvolaní, že dôkazy predložené žalobcami o vulgárnom správaní sa žalovaného vo vzťahu k jeho otcovi, sestre a švagrovi, mal súd 1. inštancie vyhodnotiť ako porušenie správania sa proti občianskemu spolunažívaniu veľmi nízkej intenzity, keďže uložené pokuty boli v úplne dolnej hranici zákonom stanovenej sadzby podľa ust. § 49 ods. 1 Zákona o priestupkoch sa odvolací súd nestotožňuje. Nepochybne, nemožno sa sporiť o tom, či vlastnícke právo znamená panstvo nad vecou. Ani o to, že darcovia si nevymienili v písomných darovacích zmluvách, či už vecno-právne, alebo záväzkovým vzťahom možnosť, či právo pripomienkovať prípadné nakladanie s majetkom, či právo užívať ho („drevník“ a „murovanú udiareň“) a to, či už sami, alebo prostredníctvom tretích osôb (švagor), či dokonca právo obmedziť vlastnícke právo žalovaného alebo mať právo zakázať mu ako vlastníčkovi vôbec nakladať s jeho vlastníctvom, ak takéto nakladanie nie je podľa ich predstáv či záujmov. Z dôvodu, že súd 1. inštancie, podľa názoru odvolacieho súdu dal odpoveď na všetky otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam a dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia, odvolací súd postupom vyplývajúcim z ust. § 387 CSP rozsudok ako vecne správny potvrdil.

2.2. O trovách odvolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

3.1. Dovolateľ uviedol, že určovacia žaloba je zvyčajne prípustná vtedy, ak sa ňou odstraňuje spornosť vzťahu účastníkov a predchádza vzniku ďalších sporov, prípadne, ak sa vytvára pevný základ právneho vzťahu medzi nimi. Právny záujem, ktorý je podmienkou prípustnosti takejto žaloby, musí byť naliehavý v tom zmysle, že žalobcovia v danom právnom vzťahu môžu navrhovaným určením dosiahnuť odstránenie spornosti a ochranu svojich práv a oprávnených záujmov. Treba zdôrazniť, že nejde o určovaciu žalobu samú, ale o to, čoho (akého) určenia sa žalobca domáha a z akých právnych pomerov vychádza. Naliehavý právny záujem sa teda viaže na konkrétny určovací petit a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcov predpokladá primárne posúdenie, či podaná určovacia žaloba je procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snád spornosť neodstraňuje, ale zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie. Primárne teda je potrebné, aby žalobcovia osvedčili svoj naliehavý právny záujem na nimi požadovanom určení, keď posúdenie osvedčenia, resp. neosvedčenia naliehavého právneho záujmu je samostatným a prvoradým dôvodom pre zamietnutie žaloby [viď 3Cdo/112/2004 (publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 81/2006) a obdobne aj 4Cdo/49/2003 (publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 75/2003) a 3Cdo/53/2007]. V tomto konaní však žalobcovia tento naliehavý právny záujem zjavne neosvedčili, keďže sa namiesto žalobou o vydanie veci (splnenia povinnosti vydať vec, či vypratať nehnuteľnosti) domáhajú určenia, že nimi označené nehnuteľnosti sú ich vlastníctvom, no napriek tomu súd prvej inštancie a následne aj odvolací súd žalobe napriek tomu vyhovel. Rozhodnutia súdov oboch inštancií spočívajú na nesprávnom právnom posúdení veci, sú odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a z týchto dôvodov je potrebné ich zrušiť. V poučení rozsudku zo dňa 26. apríla 2019, (potvrdeného rozsudkom odvolacieho súdu) v jeho závere, sám súd prvej inštancie uvádza: Ak povinný nesplní čo mu ukladá vykonateľné rozhodnutie, oprávnený môže podať návrh na vykonanie exekúcie podľa Exekučného poriadku. Aj z poučenia uvedeného v rozsudku vyplýva, že tento rozsudok s takýmto petitom (o určení vlastníckeho práva) nemôže byť podkladom na nútený výkon rozhodnutia - exekúcie (mimo peňažného plnenia týkajúceho sa prípadnej náhrady trov konania), keďže nevyhnutne bude musieť byť následne podaná na súd ďalšia a nová žaloba o vydanie (vypratanie) veci (nehnuteľnosti). Jedine výrok súdu na vydanie veci, či presnejšie vypratanie nehnuteľností, by bol správnym a zákonným rozhodnutím súdu a samozrejme i vykonateľným exekučným titulom. Určovacia žaloba predsa podľa zákona a rozhodovacej praxe súdov nie je opodstatnená vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamena úplné vyriešenie spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo. (Uznesenie NS SR 3Cdo/224/2008 z 23. apríla 2009). Žaloba preto logicky musela smerovať k vydaniu veci, či vyprataniu nehnuteľností podľa ust. § 137 písm. a) CSP a nie k určeniu vlastníckeho práva žalobcov podľa ust. §

137 písm. c) CSP. Naliehavý právny záujem na požadovanom určení takouto žalobou daný nie je. V súčasnosti by tak žalobcovia museli podať ďalšiu žalobu o vypratanie nehnuteľnosti, a až prípadne takýto rozsudok by bol spôsobilým exekučným titulom na vydanie veci, či v danom prípade na vypratanie nehnuteľnosti po odvolaní darovania. Toto len znovu preukazuje nesprávnosť vyhovenia určovacej žaloby. Vyhovením tejto žalobe sa neodstránil stav právnej neistoty.

3.2. Taktiež právnou otázkou, ktorou sa mal odvolací súd v danom konaní zaoberať bolo posúdenie konania ako „hrubého porušenia dobrých mravov“, ktoré by bolo dôvodom pre postup podľa ust. § 630 OZ. Dovolateľ poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky uverejnený v časopise Zo súdnej praxe pod č. 63/2004, R 31/1999 a R 61/1997, pričom uviedol, že odvolací súd napriek tomu, že takéto konanie, (ktoré by mohlo byť charakterizované ako „hrubé porušenie dobrých mravov“) nebolo vykonaným dokazovaním preukázané, vo svojom rozhodnutí skonštatoval, že súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a že z toho vyvodil správny právny záver o „hrubom porušení dobrých mravov z mojej strany voči žalobcovi“. Odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, ak mal z vykonaného dokazovania za to, že boli splnené podmienky na vrátenie daru. Odvolací súd si podľa svojho odôvodnenia osvojil údajné „náležité a presvedčivé rozhodnutie prvoinštančného súdu“, na ktoré v rozhodnutí poukázal a súčasne s poukazom na vyššie uvedené rozhodnutia dovolacieho súdu sa odklonil od jeho rozhodovacej praxe. Odôvodnenie súdu prvej inštancie, o tom, že z vykonaného dokazovania malo vyplynúť naplnenie podmienok pre uplatnenie ust. § 630 OZ však v žiadnom prípade nemožno s poukazom na ustálenú rozhodovaciu prax súdov označiť za náležité objasnené. V zmysle ustálenej judikatúry však pri posudzovaní, či určité konkrétne správanie sa obdarovaného možno považovať za hrubé porušenie dobrých mravov, treba vychádzať aj z princípu vzájomnosti (viď Rozsudok NS SR 2Cdo/108/2007). Nemožno súhlasiť ani so závermi, ktoré mal mať súd prvej inštancie za preukázané vo vzťahu k údajnému zapríčineniu infarktu žalobcu v 1. rade, ktorý podľa súdu mal spôsobiť dovolateľ. Odvolací súd svojim potvrdzujúcim rozhodnutím nesprávne právne posúdil moje správanie sa popísané v žalobe a v rozsudku prvej inštancie označených prípadoch ako hrubo porušujúce dobré mravy. Rozhodnutie trpí vadami zmätočnosti a ide o také vadné rozhodnutie, ktoré sa prieči základným zásadám civilného procesu a je odklonom od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Dovolateľ navrhuje, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu na ďalšie konanie, a aby priznal náhradu trov dovolacieho konania dovolateľovi.

4. Žalobcovia 1/ a 2/ vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedli, že odvolací súd rozhodol správne, keď potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie a poukázali na rozsudok NS SR sp. zn 6Cdo/179/2010. Občiansky zákonník (OZ) ako ani iný právny predpis neustanovuje akým konkrétnym spôsobom sa má vrátiť dar, v § 630 OZ sa uvádza iba to, že darca sa môže domáhať vrátenia daru, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy. Žalovaný prezentuje názor, že sa to má realizovať výlučne iba podaním žaloby o vypratanie veci. Žalovaný si pojem vrátenie daru vykladá výlučne iba ako fyzické odovzdanie daru obdarovaným späť darcovi. Avšak vlastník veci nemusí realizovať svoje vlastnícke právo tým, že svoju vec aj reálne užíva, predsa vec môže dať inej osobe do nájmu. Žalobcovia v podanom žalobnom návrhu naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam odôvodnili skutočnosťou, že v čase podania žaloby existoval stav právnej neistoty vo vzťahu k týmto nehnuteľnostiam a tento stav nemožno odstrániť inými právnymi prostriedkami, iba určovacím výrokom súdu, v zmysle ktorého katastrálny úrad opätovne zapíše za vlastníkov predmetných nehnuteľností žalobcov, resp. žalobcu 1/ ako ich bezprostredne predchádzajúcich vlastníkov pred uzavretím oboch citovaných darovacích zmlúv. Právna teória sa prikláňa k záveru, že ak predmetom daru je nehnuteľnosť a obdarovaný odmieta darcovi nehnuteľnosť dobrovoľne odovzdať a prepísať v katastri nehnuteľností, potom musí darca sa domáhať vrátenia daru iba žalobou o určenie vlastníckeho práva, pretože až určovací výrok súdu je podkladom pre ďalší zápis vlastníckeho práva darcu k daru príslušným katastrálnym úradom. Rozhodnutie súdu priamo nezakladá vznik vlastníckeho práva darcu, je len právnym titulom pre zápis vlastníckeho práva darcu do katastra nehnuteľností, ktorý sa vykoná záznamom. Žalobcovia sa žalobným návrhom domáhali iba spätného zápisu vlastníckeho práva na nich v katastri nehnuteľností a stav neistoty či ich dôvody na vrátenie daru opisom skutkov a konaní žalovaného vo vzťahu k nim, ktoré sa podľa nich hrubo priečia dobrým mravom mohol s určitosťou vyriešiť až súd, ktorý v súdnom konaní tieto dôvody preskúmava a ak ich

akceptuje ako dôvodné, rozsudkom určí vlastnícke právo žalobcov k daru. Naliehavý právny záujem na podaní žaloby o určení vlastníckeho práva tu teda zjavne bol. Žalobcovia žiadajú aby dovolací súd preskúmal, či nie sú splnené podmienky na odmietnutie dovolania z dôvodov uvedených v § 447 písm. c) a f) CSP. V prípade ak dovolací súd dovolanie žalovaného neodmietne a bude o ňom rozhodovať, žalobcovia navrhujú, aby dovolací súd po vykonanom dokazovaní o podanom dovolaní žalovaného rozhodol tak, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu potvrdí ako vecne správny a žalobcom prizná v plnom rozsahu náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „najvyšší súd“ alebo ako „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 424 CSP) a to oprávneným subjektom (§ 427 CSP), zastúpeným podľa § 429 ods. 1 CSP skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti, pričom zistil, že dovolanie je dôvodné.

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

7. Z obsahu dovolania je zrejmé, že dovolateľ namieta pochybenie odvolacieho súdu pri odôvodnení rozsudku, ktorý je nedostatočne odôvodnený, teda zmätočnosťnú vadu podľa § 420 písm. f) CSP a porušenie jeho práva na spravodlivý proces.

8. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Podľa § 420 písm. f) CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti).

11. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (porovnaj sp. zn. IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

12. Dovolací súd pripomína, že právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorej súčasťou je aj právo

strany na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 393 CSP, je nepreskúmateľné.

13. Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia patrí medzi základné atribúty spravodlivého súdneho procesu, ktorá skutočnosť jednoznačne vyplýva z ustálenej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Z judikatúry tohto súdu vyplýva, že na taký argument strany sporu, ktorý je pre rozhodnutie podstatný a rozhodujúci, sa vždy vyžaduje špecifická odpoveď (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998). Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu SR (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04) „súčasťou obsahu základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR je aj právo účastníka na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany; t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takémuto uplatneniu“.

14. Podľa názoru dovolacieho súdu faktom je, že odvolací súd síce nie je povinný dať v písomnom vyhotovení rozhodnutia odpoveď na úplne všetky sporné otázky, avšak je povinný vysporiadať sa dostatočne presvedčivo aspoň s tou najzásadnejšou argumentáciou, k čomu však v tomto prípade nedošlo. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu tak nespĺňa základné zákonné kritéria na odôvodňovanie súdnych rozhodnutí.

15. Odvolací súd sa riadne nevenoval časti pomerne rozsiahlych a zásadných odvolacích námietok, pričom aj samotná argumentácia a interpretácia odvolacieho súdu nie je v tomto smere dostatočne vyčerpávajúca. Dovolaťel poukazoval na to, že odvolací súd ako aj súd prvej inštancie boli povinní sa pri rozhodovaní o veci riadne zaoberať otázkou existencie, resp. neexistencie naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe už po začatí konania, pričom naliehavý právny záujem na požadovanom určení musí byť v zmysle ustálenej rozhodovacej praxe daný aj v čase rozhodovania. Odvolací súd však vec nedostatočne odôvodnil existenciu naliehavého právneho záujmu pričom rozhodol v prospech žalobcov.

16. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva, a či snád' len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (porovnaj R 17/1972). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, pokiaľ neslúži potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov; ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) i iná žaloba (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996).

16.1. Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prejednávanej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie) (rozsudok Najvyššieho súdu SR zo 6. decembra 2012, sp. zn. 5Cdo/31/2011).

16.2. Naliehavý právny záujem sa teda viaže na konkrétny určovací petit a súvisí s vyriešením otázky, či sa žalobou s daným určovacím petitom môže dosiahnuť odstránenie spornosti žalobcovho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Záver súdu o (ne)existencii naliehavého právneho záujmu žalobcov predpokladá primárne posúdenie, či podaná určovacia žaloba je procesne prípustným nástrojom ochrany jeho práva a či snád' spornosť neodstraňuje, ale zbytočne vyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné konanie.

16.3. Určovací žaloba teda nie je opodstatnená vtedy, ak vyriešenie určitej otázky neznamená úplné vyriešenie spornosti daného právneho vzťahu alebo práva, alebo ak požadované určenie má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo (Uznesenie NS SR 3Cdo/224/2008 z 23. apríla 2009).

17. Právo darcu domáhať sa vrátenia daru vzniká darcovi okamihom správania obdarovaného, ktoré naplňuje znaky uvedené v § 630 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ darca toto právo realizuje, zaniká darovací vzťah momentom, keď prejav vôle darcu (výzva na vrátenie daru) došiel obdarovanému.

17.1. V zmysle § 630 Občianskeho zákonníka vrátenie daru sa realizuje jednostranným právnym úkonom, ktorého forma nie je stanovená. Darcovi vzniká právo domáhať sa vrátenia daru až vtedy, ak sa obdarovaný správa k nemu alebo členom jeho rodiny tak, že tým hrubo porušuje dobré mravy. Ak darca uplatní toto právo, právny vzťah z darovania zanikne (ex nunc) okamžikom, keď dôjde prejav jeho vôle obdarovanému (k tomu porovnaj napr. R 88/1998, 5Cdo/255/2007). Účinky jednostranného právneho úkonu darcu nastávajú jeho doručením obdarovanému. V prípade, že tento právny úkon je obsiahnutý v žalobe, nastávajú účinky okamihom, kedy bola žaloba doručená obdarovanému. Vlastnícke právo darcu k darovanému majetku sa obnovuje ex nunc, t.j. od okamžiku dôjdenia prejavu vôle darcu obdarovanému. Právo odvolať darovanie v zmysle § 630 OZ je osobným právom darcu, ktoré jeho smrťou zaniká (§ 579 ods. 2 OZ), a jedine v tom prípade, že darca počas svojho života urobil tento úkon voči obdarovanému, môžu sa jeho dedičia domáhať vydania daru (pozri napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 33Cdo/2148/2007). Inak povedané zrušenie darovacej zmluvy je osobným právom darcu, ktoré jeho smrťou zaniká a preto neprechádza toto právo na dedičov, naproti tomu nárok z toho práva vyplývajúci - právo na vrátenie daru - prechádza na dedičov za predpokladu, že darca za svojho života učinil právne perfektný úkon odvolania darovania (resp. zrušenia darovacej zmluvy). Na dedičoch obdarovaného sa možno domáhať vrátenia daru za predpokladu, že prejav darcu o odvolaní darovania bol účinný voči žijúcemu obdarovanému ešte za života darcu. Povinnosť nedopustiť sa závažného konania je osobnou povinnosťou obdarovaného. Ukončenie darovacieho vzťahu je v zmysle právnej úpravy osobným právom darcu, predpokladom takého postupu je uváženie o miere zásahu do jeho osobnostných práv priamo i nepriamo, ak tento smeroval voči členom jeho rodiny.

18. Súd prvej inštancie naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe odôvodnil v bode 27. rozhodnutia tým, že „vydaný rozsudok je spôsobilým podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností tak, aby zodpovedal skutočnému stavu. Výzva na vrátenie daru bola žalovanému doručená dňa 7.7.2016, žalovaný však neposkytol žalobcom potrebnú súčinnosť na zosúladenie údajov v katastri nehnuteľností.“

18.1. Žalovaný v odvolaní namietal, že žalobca nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení, keďže žaloba na vydanie má v danom prípade prednosť pred žalobou na určenie a preto mala žaloba logicky smerovať k vydaniu veci, či vyprataniu nehnuteľnosti a nie k určení vlastníckeho práva žalobcov. Odvolací súd v bode 50. rozhodnutia len uviedol, že „v predmetnej veci bol naliehavý právny záujem žalobcu na určovacej žalobe daný jej spôsobilosťou byť podkladom pre zmenu zápisu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností tak, aby zodpovedal skutočnému stavu“.

19. Dovolateľ najmä poukazoval na to, že aby mali žalobcovia exekučný titul, bolo by zo strany žalobcov nevyhnutné, aby podali na súd žalobu o vypratanie nehnuteľnosti, čo nepochybne preukazuje len to, že v konaní pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom nebola splnená podmienka existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. V súčasnosti by tak žalobcovia museli podať ďalšiu žalobu o vypratanie nehnuteľnosti, a až prípadne takýto rozsudok by bol spôsobilým exekučným titulom na vydanie veci, či v danom prípade na vypratanie nehnuteľnosti po odvolaní darovania. Dané len nedostatočne odôvodňuje vyhovieť určovacej žalobe. Vyhovením tejto žalobe sa neodstránil stav právnej neistoty.

20. Preto nebolo odvolacím súdom jednoznačne odôvodnené, prečo žaloba nemala smerovať k vydaniu veci, či vyprataniu nehnuteľností podľa ust. § 137 písm. a) CSP, ale len k určení vlastníckeho práva žalobcov podľa ust. § 137 písm. c) CSP, resp. prečo žaloba o vydanie nemá prednosť pred žalobou o určenie vlastníckeho práva.

21. Na margo dovolací súd poznamenáva, že v odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav. Bude preto úlohou odvolacieho súdu, aby sa riadne vysporiadal so všetkými podstatnými námietkami dovolateľa, najmä s určením existencie naliehavého právneho záujmu, resp. vhodnosti využitia určovacej žaloby v danej veci.

22. Vzhľadom na uvedené dovolací súd uvádza, že konanie je postihnuté vadou zmätočnosti spočívajúcou v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a zakladá tak prípustnosť i dôvodnosť podaného dovolania v prejednávanej veci. Tento nedostatok spočíva predovšetkým v tom, že odvolací súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia dostatočným spôsobom nezaoberal odvolacou argumentáciou dovolateľa, ktorá si vyžadovala špecifické odpovede, a ktorá mohla mať eventuálne zásadný význam pre rozhodnutie vo veci.

23. V preskúmvanej veci teda dospel dovolací súd k záveru, že postup odvolacieho súdu vo vzťahu k namietanej nepreskúmateľnosti vykazuje znaky namietaného nesprávneho procesného postupu vyplývajúceho z § 420 písm. f) CSP.

24. Keďže v okolnostiach preskúmvanej veci dospel dovolací súd k záveru, že postup odvolacieho súdu vo vzťahu k namietanej nepreskúmateľnosti vykazuje znaky namietaného nesprávneho procesného postupu vyplývajúceho z § 420 písm. f) CSP, dovolací súd sa námietkami vyplývajúcimi z § 421 ods. 1 písm. a) CSP ďalej nezaoberal. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je totiž ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu. Na základe uvedeného, dovolací súd nepristúpil k posúdeniu opodstatnenosti argumentácie žalobcu týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 421 od. 1 písm. a) CSP). Postupoval v súlade s rozhodovacou praxou odvolacieho súdu, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti (nepreskúmateľnosť rozhodnutia) ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017).

25. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomocí patrí (§ 450 CSP).

26. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd v zmysle § 449 a § 450 CSP zrušil rozsudok Krajského súdu v Prešove z 20. júla 2020 sp. zn. 8Co/93/2019 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

27. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o podanom odvolaní žalovaného, zákonu zodpovedajúcim spôsobom sa vysporiadať s uplatneným odvolacími námietkami.

28. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

29. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.